

Слободан И. Панов*

Правни факултет Универзитета у Београду

ЈУЖНИ ТОК – „ДЕТАЉ“ ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ**

Сажетак

Назив овог рада је двокомпонентан: садржи предмет анализе и магистралну атрибуцију тог предмета: као детаља (казано у пуној иронији) лоцираног у систему идеја и пракси, у концепту замисли и збиља, у системском координатном систему који се у модерним медијима зове цивилизација, коју аутор разуме као сиромашинији/нижи појам од културе. Наслов указује на нужни редукционизам, јер руски енергетски спектар има три важна вектора, при чему јужни ток није доминантан/пресудан. Захтев ЕУ за ревизијом уговора поставља занимљива питања: да ли је према новој демократској&демонкратској дефиницији уговора, уговор сагласност изјава воља две стране, у кондиционалу да то не љути нетранспарентну, непозвану а самозвану референтну страну, надговорног субјекта, тачније надговорног субјекта сваког и свих уговора? Иницијатива за ревизију или, најгоре, захтев&директи-

* Аутор је редовни професор Правног факултета Универзитета у Београду. Контакт: rpanov@ius.bg.ac.rs

** Рад је у оквиру пројекта „Развој правног система Србије и хармонизација са правом ЕУ (правни, економски, политички и социолошки аспекти)“ у 2014. години. Напомињемо да је овај рад у *духовном сродству* са нашим радом о *Суспензији права политиком* и да та чињеница захтева њихово разумевање као целине. И овај трен наше егзистенције сведочи осећање да не дефинишемо ми наш живот већ га невесело и неузвишено дефинишу наше обавезе. То је цивилизацијско, генерално и лично, оправдање да број радних часова у писању овог рада није сразмеран занимљивости и значају теме и нашем ентузијазму поводом ове теме. Овај рад није ни евидентирање свих релевантних аспеката, ни скица садржине овог питања који јесте и који ће бити симболичан за „дух“ ове цивилизације. Ово питање није *значајно*, чини нам се да може да буде *пресудно*. Узимамо будућност за сведока. Чини нам се да ово питање је теже од питања теодицеје: ако није теже онда је са више реалних, очигледних последица и показатеља: не само питање порекла зла, него и питање суздржаности или несуздржаности према злу, питање смисла и времена кооперације са поднебеским духовима, како би рекао отац Тадеј.

ва за ревизију од вануговорног/надуговорног субјекта поништава темеље правне културе, то је диверзија правне/уговорне логике, то је антиправна идеја која излази из права и деструктивно се лоцира у сферу силе неправда, у привид права и збиљу диктатуре. Из злодуха времена и бројних блатњавих факата (пост)модерне, аутор доноси закључак о реалном песимизму у неиспуњењу уговора о јужном току. Неиспуњење овог уговора неће нанети штету Русији. На крају се наводе православни принципи који песимизам чине радосним.

Кључне речи: *Јужни ток, енергија, политика, безбедност, право*

Следствено нашој констатацији да је противречност одлика истине, а не њена опозиција¹⁾, као још једну дедукцију ове тезе наводимо и да постоје *незаслужене заслуге*. Постоје у животу, мање или више фреквентни, историјски контексти, објективне координате, аперсонална архитектура збиље која некога незаслужено фаворизује. Један од примера је и да ова тема обезбеђује незаслужену позорност ех offісіо интелектуалаца, стручне и друге јавно-

1) Бројни су епифеномени ове тезе. Бројни су примери противречности као процеса стартне различитости и финалне могуће хармонизације те различитости. Рецимо, Свети Сава је биолошки син свог оца и духовни отац своје оцу; Павле, на грчком значи мали човек, а свако онај ко је пред Богом мали јесте велики човек; радни сто Чехова је био у тзв. безуредном поретку; академик Екмечић вели да данас антифашизам је фашизам; ми смо писали о профитабилним алтруистима и злим хуманистима; постоје патриотске издајнице (Милован Данојлић), Цигани, јунаци поезије Мике Антића, имају тачан стих да је најтежа празна торба, а песник вели у истинитом противречју да су најчвршћа врата која су широм отворена; совјетски космонаут Гагарин је могао више али није могао мање (могао је да буде пионир космоса, али на доручку код енглеске краљице није успео апсолутно тачно да користи сложен систем есцајга); Рафаел, тај принц сликарства, имао је оригиналност која се, према Делаacroу, темељила на плагијату, на позајмљивању идеја других сликара. Следствено речима Св. апостола Павла (Римљ. 6,17-20), проф. Троицки вели да су чланови Цркве слободни јер су робови права (Сергеј Викторович Троицки, Црквено право, Београд, 2011, 38). Песничка симфонија противречности је и у стиху српског песника „простакушо и племкињо моја.“ Подсећамо да некад најмање је највеће: из Витлајема, најмањег града у Јудеји је дошло Спасење, Смисао, Христос. У наставку илустровања важности и вредности противречја помињемо и да из најгорег се рађа најбоље, из пустиње се рађа најлепши цвет мудрости, у равници не расте цвет слободе, пустиња је извор живота духа, или како би Николај рекао: без греха нема врлине, без смрти нема васкрса а без Мојковца нема Кајмакчаланана. Победа је почетак пораза, конфор је непријатност, хедонија је онколошка, а мука је смислена и вечита радост. Неправда убрзава правду, као што је хришћанска заповест да се љуби непријатељ и противречна и истинита и целомудрена: у једној димензији, пријатељи су нам мање корисни од непријатеља, јер пријатељи својим похвалама учине да се духовно и морално улењимо и погордимо (подсећамо да је Толстој био екскомунициран из Руске Православне Цркве и због интелектуалне гордости), а непријатељи чине својим (не) тачним критикама да деактивирамо своје мане и активирамо своје потенцијале, да се усавршимо, да постанемо бољи, иако им то није била намера. Још једна противречност о корисности кризе: полазећи од етимона (изворне речи – на грчком је κρίσις, krisis, првобитно значило „процену“, „мишљење“ – криза је место на којем би требало активирати оружје критике, односно заузети онај став који, одбацујући предају пред постојећим, тежи да се престоји на новим основама.

сти продуковане по принципу инсцениране спонтаности, јадних медија (како каже академик Д. Баста²⁾) или дресираних медија (реч Чомског), пажњу спонзорисаних/плаћених ентузијаста³⁾, злих хуманиста⁴⁾, профитабилних алтруиста,⁵⁾ „надничара зла“... У време одличних глумаца врлина, вреди се подсетити Ничеовог става о пози моралности: да потчињавање моралу може да буде ропско, ташто, користољубиво,⁶⁾ резигнирано, чин очајања, само по себи потчињавање моралу не мора да буде морално.⁷⁾ Дакле, оним читачима који су мотивисани ненаучним, већ професионалним нехуманизмом, читачима који нису из света слободе, већ из несветих служби, онима који читају из хетерономних службених побуда, онима који нису дошли него су доведени - једна корисна информација да смо овај рад писали у стању озбиљног цајтнота⁸⁾ (Ово

2) В. Печат, бр. 293/2013.

3) Присутних у домаћем иностранству, како би Руси рекли *дома за рубезжом*.

4) Тзв хуманитарци су врло често обавештајци, каже управник, са великим искуством, једног међународног затвора код нас.

5) Слободан И. Панов, *ИЛЛЮЗИЈА ГУМАНИЗМА*, Сборник материјала V (XII) Међународној научној конференцији "Правовое образование - Гражданское общество - Справедливое государство", Кемерово, Россия, 2011 года, стр. 3-11. Џон Стјуарт Мил је веровао да је частан и племенит када је тражио освајање Индије. Орвел у уводу *Животињске фарме* вели да је тај роман сатира тоталитарне државе, али и да се „слободна Енглеска не разликује много“, в. интервју Ноама Чомског, „Суђење у Хагу је било фарса“, *Политика*, 8. мај 2006. Подржавајући агресију у Индији (и зарад масовне производње стратешке ствари – наркотика), Мил је тврдио да ће се Енглеска „ако је агресија барбарских сила присили на рат“, одана миру несебично жртвовати и плодове поделити са целим човечанством, „па тако и са барбарима које покорава и уништава управо ради њихове добробити“, Н. Чомски, *Хегемонија или опстанак*, стр. 56, наведено према: др Жељко Симић, *Преображаји тоталитарне свести, пролегомена за социологију знања*, Културно-просветна заједница Београда, Београд, 2006, стр. 454–455. Као, некадашњи, а данас у изборно време никад примењиван, пример профитабилног алтруизма је пример из старог Рима, где је социјална помоћ давана не најсиромашнијима, него само онима са правом гласа. Модернији пример о злим хуманистима: француски хуманисти добили су осам година затвора због покушаја отмице 103 детета из Чада. Хуманисти су тврдили да су ова сирочад из ратног подручја Судана и да они желе да их лече, а истрага је утврдила да су из Чада, да имају родитеље и да је намера хуманиста била да продају усвојену децу у Француској (цена: 2.000 евра за дете), в. <http://www.vijesti.hr> од 28, 29. listopada 2008. На Хаитију реприза „професионалних чимбеника хуманизма“, В. Поповић, „Дете за 50 долара“, *Печат*, бр. 101/2010, стр. 46.

6) Илустрација модерног маркетинга „хуманизма“: у једној моћној држави полиција зауставља саобраћај да би две патке прешле аутопут (показавши дивну сензибилитет за домаће животиње – ТВ Пинк, Дневник у 19.30 од 1. маја 2008), али нема сензибилитет за одговорност за масовна страдања жена и деце од Вијетнама до Ирака.

7) Ниче, *Освита*, Рад, Београд, 1979, стр. 29 и 33.

8) Дијево Фузаро у „Печату“ пише о фетишизму и нихилизму журбе: „Журба је рђави саветник“, каже италијанска пословица. Журба, убрзање, брзина, поама: ето шифре, на временском плану, епохе вечне садашњости у којој све мора стално да се мења да би све остало исто. Журба и акцелерација су не само временске функције капиталистичког, данас хегемонистичког система. Оне су и темељни услови, идеолошки све, само не неутрални.

је време суптилне *добровољне* капитулације Човека, време одрицања од конститутивног глагола Људскости, ово је време цајтнота као владајућег пројектованог осећаја и обрасца цивилизације. Није случајно данас редукована Паскалова дефиниција о човеку као трсци која мисли (Од ропства људског тела ефикасније и лакше је ропство његовог духа, вели Фихте). Сада је човек само трска – симбол зависности и немоћи и пред поветарцем, немоли пред буром неке невоље и моћника зла. Занимљив је конструисан пароксизам: данас се човеку, који у својој егзистенцијалној беззачемности – неукорењености нема времена да мисли, гарантује право на (изражавање) мишљења. Као када би Ескимима међународна заједница гарантовала право на топлину или право на фрижидер⁹⁾) и без објективне могућности да овом врло речитом *деталју* суштине савремене цивилизације посветимо заслужену пажњу. Дакле, незаслужено смо привилеговани позорношћу, незаслужено хонорисани пажњом, а узрок пажње није у нашем скромном раду, већ у значају теме рада.

Узгред казано, постоје и *незаслужене незаслуге*: непојавност, неевидентирање врлине, скрајнутост вредности, анонимност племенитости, говорење о лажном и ћутање о правом, илегалност истине – као суштина једног исувише дуго присутног модела егзистенције појединца и масе /хорде (без, посебног, претеривања казано), а не лепоте егзистенције човека и друштва. Некада је неафирмација врлине била последица случаја (мада се каже да не постоји случај, већ само несазнати узрок), а сада у модерној цивилизацији неафирмација врлине је последица систематског и дисциплинованог дизајнирања духа и диктиране масовне производње базираних или срећних робова. Потврду о случајности неафирмације врлине у историји потврђује следећа прича: некада давно, свакако извесно време после 14. априла 1452. године, у једном италијанском селу живела су два одлична сликара који су имали договор да наизменично једног дана један слика а други иде у лов и подмирује егзистенцијалне потребе. Једног дана кроз село прође локални господар и приметивши одличне слике, поведе једног сликара код себе у дворац. Име тог сликара је ванбрачни Леонардо да Винчи, а име другог, једнако доброг сликара, је заувек остало у тами историје.

---

9) Слободан И. Панов, Васпитање и Услужно право, Зборник радова „Право и услуге“, уредник проф. др Миодраг Мићовић, Крагујевац, 2012, стр. 25, 26.

ОБЈАШЊЕЊЕ НАСЛОВА

Предмет овог рада је двокомпонентан: садржи предмет анализе и магистралну атрибуцију тог предмета: као детаља (казано у пуној иронији) лоцираног у систему идеја и пракси, у концепту замисли и збиља, у системском координатном систему који се у модерним медијима зове цивилизација. Неспорно је да наслов рада контаминиран редукционизмом.

Наиме, руски енергетски вектори су, за сада, тросмерни, тј. имају три правца: Южний поток, South Stream, упркос најбоље информисаном В92, да „Руско-италијански гасовод Јужни поток највероватније ће заобићи Србију, објавио је београдски сајт Енерџиобзервер“¹⁰⁾, ипак пролази кроз Србију. Није потребно писати о свеукупном значају ове руско-српске енергетске чињенице (обезбеђење претпоставки развоја, масовна запосленост; зарада због трансфера и складиштења; имлицитни и експлицитни захтев за хармонијом, сарадњом, извесношћу и стабилношћу држава и народа...). Вредност инвестиције је 16-20 милијарди евра, а финансијери су руска фирма Гаспром са 50%, италијанска Ени са 20% и немачка Винтершал и француска ЕДФ са по 15%.

Други руски енергетски вектор је *Северни ток*, који је почео са радом 2011. године. То је гасовод од лењинградске области (град Выборг) до Немачке. Гасовод Северни ток је најдужа траса која иде испод мора - Балтика. Дужина гасовода је преко 1200 километара. Овом трасом се избегава проблем/несигурност ранијег транспорта преко територије садашње Украјине, земље фрактурисаног футура, на основу демократских оперативних радњи бандериста.

Као потврда чудне корисности и вредности/значаја стихова и песничког солипсизма, наводимо и чињеницу постојања још једне магистралне трасе гасовода. Наиме, следствено стиху једног песника да *Три је мера сразмере ствари*, трећи магистрални вектор

10) сајт В92 од 6.12.2007. Поводом овог цитата, ваља да се утврде следеће истине:

ове визионарске реченице су написане на службеном писму у Србији, иако Устав Србије вели другачије; око атрибуције власништва гасовода било би *коректније* и у духу уређивачког тоналитета дефинисати власништво као италијанско-руски гасовод; уредник је пропустио да београдски сајт украси истинитим квалификативом да је реч о независном, врло независном сајту (можда би то био плеоназам јер такви медијски инструменти су, не најчешће, него једино независни, не само у нашем локалитету). Energyobserver, одлично информисан, песимистички или оптимистички каже да Бугарска губи интерес за гасовод Јужни поток, пренесећи коментар из Известије, руског листа, тј. листа који излази у Русији. Оптимизам у извештавању на ову тему видљив је и у наслову „Украјински цокер у гасоводу Јужни ток“, јер Украјина може озбиљно да утиче на изградњу овог гасовода; у наслову да „Јужни ток није конкуренција гасоводима Танап и Набуко“; у наслову да „Косово И МЕТОХИЈА, исправљамо, хоће ТАП, а не Јужни ток“... - в. EnergyObserver.com.

је Гасовод Сибир - Тихи океан, који реализује Трансџефт, највећа нафтна компанија у свету. Према Председнику Русије Путину, овај гасовод омогућава извоз енергената у Кину, Јапан, Сад, Ј. Кореју, Сингапур, Филипине и Тајван.

Енергетска безбедност и снабдевање Европе нафтом и гасом из каспијског базена и из Средње Азије јесте директан судар интереса Русије и Сад, конфликт интереса где је насупрот НАТО пакту - Савез Русије¹¹), Кине, Ирана, Индије... Укратко: Кина има највеће девизне резерве у свету, гарант је финансијске стабилности САД јер има 1500 милијарди долара у обвезницама америчког државног дуга. Као детаљ енергетске сцене Кине напомињемо да се гради нафтовод и гасовод у Казахстану који има 1/5 свих изворишта нафте. Кина има, као и Русија, изванредан утицај и у Монголији која има 1,3 милиона тона уранијума а њена територија је половина Европе, док је број становника 2,7 милиона (као Београд са Великом Планом, казано шаловитим тоном). У средњој Азији постоји изрека: ако хоћеш да одеш - учи енглески, ако хоћеш да останеш – учи кинески језик. Сарадња у оквиру Шангајске организације, хармонизоваће интересе великих држава, а и Јапан има одређени утицај на интензивнију руско-кинеску сарадњу.

Преносимо један став¹²): „Пошто је Источни пројекат приказан, и тиме и отворен за спољни свет (између осталог и на самиту у Владивостоку 2012. године), Русија наставља да трага за најпоузданијим партнерима, између осталог и онима који хоће да учествују у реинтеграцији њеног гигантског простора. То је логика којом се руководи Руска Федерација у формирању стратегије најбитнијих руских играча: највеће нафтне корпорације су ценоводом повезале Сибир са обалом Тихог океана; у плановима Газпрома и даље важно место заузима гасификација Источних делова земље; „Руске железнице“ планирају да изврше реконструкцију и осавремењивање Транссибирске железничке магистрале и БАМ-а (тј. Бајкалско-Амурске магистрале – железничке пруге која иде правцем Источни Сибир – Далеки Исток); донети су програми за развој авијације опште намене... Добре перспективе се отварају даљем развоју Северног морског пута: излаз на азијска тржишта компримовањем природног гаса Сибира, изградња нових фабрика за компримовање гаса на Сахалину и у Приморју. Осим тога, источна

11) Нови систем управљања балистичким ракетама Воззвание може да мења правац и ток лета и непредвидљивост трајекторије лета ракете чине немогућим његово пресрећање и систем противракетне одбране губи смисао: детаљније, ВОЕННЫЕ НОВОСТИ, Обзор военно-политической обстановки в мире, ВОЗЗВАНИЕ" ЦИФРОВАЯ СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ ЯДЕРНЫМИ РАКЕТАМИ.

12) Видети: www.vaseljenska.com

предузећа која се баве компримовањем природног гаса су од предузећа војне индустрије добила велике државне наруџбине. Све видљивијег и утицајнијег координатора економске активности представља Министарство Руске Федерације за развој Далеког Истока чији се штаб налази у Хабаровску, а које је основано у мају 2012. године. Успут, ослањање Русије на државни сектор у њеном Источном пројекту у азијским земљама АТР-а наилази на много боље разумевање него економско пословање тих истих руских структура на тржиштима западних земаља, где су оне често дискриминисане. Садашње кретање Русије према Истоку није случајно пропраћено постепеном обновом њених лидерских позиција на постсовјетском простору. Почетак реализације концепције Евроазијског економског савеза и оснивање Царинског савеза, Источном пројекту дају допунску тежину, јер дозвољавају да се рачуна и на ефекат величине, на допуну демографског потенцијала, на свежу приватну иницијативу, па и на повећање повезаности простора који спаја обалу Тихог океана са централном Евроазијом – Уралом, Западним Сибиrom и Казахстаном.“ “Гаспром” је спреман да са Кинезима гради гасовод “Алтај” од око 14 милијарди долара који би се брзо исплатио. Кина планира да 2020. троши око 400 милијарди кубика гаса. Половину ће куповати у иностранству.“ Зна се ком.

Све ове чињенице о сибирском гасоводу, који кошта око 25 милијарди долара, који је природан покрет Русије ка Истоку, а је узрокован и стагнацијом европске привреде, и који ће осавремити гигантски простор Русије, тј. истока Русије, дефинише или редефинише и значај Јужног тока.

Јужни ток је детаљ у овој цивилизацији. Надаље у тексту видећемо да је детаљ онтолошки симбол и да карактер цивилизације одређује његову судбину.

У животу и у праву нема детаља. Детаљ је симбол истине и у њему је кондензована суштина. Ранији, за коју секунду, искорак на коловозу, пешака може болно да подсети да нема детаља у животу, а правника неки релевантан а непримећен детаљ може да дефинише као победника или губитка у правном процесу. Афера Вотергејт је откривена помоћу детаља (део селотејпа на брави канцеларије демократа), а најмлађи доктор Цивилног и Црквеног права – Казанова, на молбу једног великаша да редукује своју причу о познатом чинодејствовању и да говори без детаља, рекао: *Али, Ваше превасходство, суштина је у детаљима.*

Тзв. јавност и дресирани медији, како би рекао Чомски, имају наратив да цивилизација у свом неоспоривом/аксиоматском сјају не само да заслужује, него и наређује/захтева дивљење. Ополитни

став о термину цивилизација *демократски* обезбеђује критичару статус парије. У нашем разумевању, цивилизација је техничко постигнуће које је, скоро, вредносно неутрално¹³⁾ (уз могућност полемике). Ми смо не само симпатизери него и делатни савезници једне друге речи, садржине, смисла, вредности. Ми смо савезници културе као духовног постигнућа. Владавина права је, можда, у теоријској архитектури сфера културе, а не сфера цивилизације. Дакле, нечији хипотетички суд о нецивилизацијском понашању нас чини, минимално, равнодушним, уз пропратни осећај да опраштамо јер се не зна шта се говори и чини. Оpozитно томе, похвала за културно понашање воздиже.

ПРАВОСЛАВНИ ПРИНЦИПИ

Да ли се уговор дефинише по вековној правној формули као симфонија воља две стране или је у модерној бесмисленој варијанти уговор сагласност и треће неекспониране, непознате, незване а свакако иманентно насилне треће стране? Да ли ова онтологија неизбежне треће стране уговора важи и ако је то против воље транспарентних уговорних страна? Да ли оваква модерно-демократска, еунијатска дефиниција уговора поштује минимум демократских вредности, да ли је то одбрана врлине или диктат слабашних дрзника и да ли се тиме увећава правна сигурност? Може се поставити и питање да ли је то у крајњем интересу треће стране? И још једно врло занимљиво питање: да ли се број иманентних а доминантних невидљивих уговорних страна може редуковати и финализовати бројем три? Шта ће бити ако се појави, рецимо, четврта страна у уговору? Каква је судбина западњачких деспотија, на пример, демократског фашизма¹⁴⁾?

Правна цивилизација познаје уговор у корист треће стране. Да ли је могућ уговор на штету треће стране? Ако трећа страна буде оштећена, онда су класични правни механизми заштите њеног интереса легитимација за тужбу због апсолутне или релативне ништавости. Нигде у досадашњој правној цивилизацији, која није била сиромашнија правдом и логиком од садашње правне демократуре, да се изразимо еуфемистички, није било могуће да трећи неуговорни или вануговорни субјект захтева ревизију уговора или уподобљавање са својим седмим или трећим пакетом. Никада тре-

13) То што свако модерно физичко лице има мобилни телефон, не чини га мудријим од грчких мислилаца. Узгред, инволуција духа је очигледна поређењем духовних висина ранијих, на пример – грчких, мислилаца у односу на садашње професионалце/интелектуалце у овој сфери. Ниче је говорио истину да је илузија да се данас боље зна истина.

14) Видети насловну страну *Печата* 308/2014: ЕУ пир у Украјини – демократски фашизам са потписом Брисела.

ћи самонаметнути ентитет није био референтан за закључење, тумачење и спровођење уговора између две стране. Прецизније казано: није правно релевантан/референтан, али са аспекта аргумента *силе* ствари могу да буду релативизоване.

Према есхатологији права, према вековним правним правилима, тј. према правилима која су иманентност права, утицај трећег вануговорног субјекта може да се квалификује и као принуда или претња. Подсећамо да принуда и претња постоје ако је у конкретном случају присутан недозвољен утицај на уговорну вољу, без обзира на савршеност и космичку узвишеност, доказану и лепотом¹⁵⁾ чимбеника, стране која чинодејствује са принудом или претњом. Дакле, и савршени субјект може да учини несавршени акт – претњу или принуду. Пример је хуманистичко пријатељско бомбардовање једне државе. Већ поменута Пономарјева наводи да су европски чиновници од дипломатских алузија и жеља прешли на отворен диктат, тражећи преиспитивање уговора о изградњи "Јужног тока", што представља најбаналнију претњу и уцену. Монопол, наметање ставова и уговора је универзална, репризирана вредност ЕУ: ко тргује са Царинским савезом – са Русијом, Белорусијом, Казахстаном, а и Јерменијом, Ираном - не може да тргује са ЕУ. ¹⁶⁾Подсећамо: Царински савез¹⁷⁾ - Таможенный союз в рамках Евразийского экономического сообщества има 170 милиона људи, петину светских ресурса, 15 одсто светског копа и представља конфедерацију на економским везама.¹⁸⁾

Поставља се и ово правно питање: да ли и даље важи правило да је уговор закон за стране или закон постаје, дакле, принудност стиче, тек ако неко трећи не каже другачије? Да ли је нова демократска дефиниција уговора да је уговор сагласност изјава воља две стране, у кондиционалу да то не љути нетранспарентну, непозвану а самозвану референтну страну, надуговорног субјекта, тачније надуговорног субјекта сваког и свих уговора? Да ли све и да није изречена а снажно присутна идеја надуговорног субјекта сваког уговора, минимално или максимално координира са теоријом о надчовеку, теоријом рођеном и симпатисаном на одређеном делу Старе даме? Код хришћана, према оцу Јустину Поповићу, бу-

15) Занимљиво је истраживање о важењу старогрчког принципа калокагатије и важењу мисли Достојевског да ће лепота да спаси свет. Како се бриселска ад-министрација уклапа у ову тезу?

16) *Печат* бр. 304, стр. 38 и 39.

17) О интересовању Израела за Царински савез, *Печат* 303/2014, стр. 17.

18) www.vedomosti.ru.

дућност одређује историју, а код неких других субјеката можда ће прошлост дефинисати будућност.

Ако би се и на друге правне ситуације применила ова правна логика, тачније правна бесмислица форсирана у модерним крајевима ове тужне Планете, о уговору као кондиционалном извору права и дужности, тј. уговору који је у стању пенденције док га не одобри моћни самозвани вануговорни или надуговорни субјект, онда је смислено, у апсолутној бесмислености, и ово питање: да ли, рецимо, брак као сагласност мужа и жене јесте пуноважан само ако га одобри моћни, строги а неправичан комшија који, притом, има и неких интересних, естетских, чулних амбиција за лирским интеграцијама са, рецимо, мужем (то је модеран непатријархалан пример)? Да ли, рецимо, инспирисани истом бесмисленом логиком модерне или пост-модерне, уговор о купопродаји стана без елемента иностраности између купца Петровића и продавца Јовановића важи само ако га одобри, тј. само ако његову ревизију не захтева једнако квалитетан потомак Гари Купера, Џона Вејна или Буфало Била или шерифа из шервудске шуме или Тил Ојленгшпигела? Свим срцем гласамо за Тила¹⁹⁾.

Ревизија или иницијатива за ревизију или, најгоре, захтев за ревизију од вануговорног/надуговорног субјекта поништава темеље правне културе, то је диверзија правне/уговорне логике, то је антиправна идеја која излази из права и деструктивно се лоцира у сферу силе неправда, у привид права и збиљу диктатуре.

Претходни део рада је о аргументацији за песимизам. Ипак, то није финално стање духа и живота. Невоље су знак пријатељства Божијег. Свети Оци кажу да онај ко нема невоље је заборављен од Бога. Свети Исак Сиријски вели да су невоље дарови, јер после многих невоља бивају и утехе, а ко пролази без невоља – побегују га страсти. Невоља је школа трпљења. Господ невоље шаље из љубави и ради нашег спасења..²⁰⁾ „...Твоје страдање никада не може да пређе меру... Када лончар зна колико треба држати лонац у огњу да се испече а да не прсне, како не би Бог знао меру наших страдања“ – каже Владика Николај.²¹⁾

19) Тил је имагинарни народни јунак који својом народском логиком надмудрује учене, тј. умањује немоћ обичног сељачког света пред бахатим господарима, одушак малог човека. Име Ојленшпигел је настало од речи Ојле/Eule - сова и Шпигел/Spiegel – огледало, дакле у пренесеном значењу реч говори о томе да човек у огледалу не види своје мане као ни сова своју ружноћу. Сличан (због народне мудрости) а врло различит (због патриотизма) Тилу је Кочићев Давид Штрбац.

20) Преподобни старац Макарије Оптински, Речник спасења, Београд, 2007, 243, 247.

21) Владика Николај, Мисли о добру и злу, Петровград, 2002, 71.

Иако и православље у историјској реализацији (Берђајев) има својих облака²²⁾, у тој духовности налазимо спасоносне принципе²³⁾. Наводимо, овом приликом, само осам принципа. Берђајев каже да смо, не од гордог Прометеја, не од Моноовог слепог слушаја или Камијевог апсурда, већ од Бога позвани да будемо Бог-да буде осми дан стварања²⁴⁾.

Према Евдокимову, "Православље је у суштини Живот и превазилази сваку дефиницију: *Дођи и види* - каже отац С. Булгаков сваком човеку добре воље. Православље је најмање нормативно, најмање преводиво у појмове и тај есхатологизам је православље сачувало од притиска секуларизованог света, учинивши да не познаје модернизам, прогресивизам... Данашњи повратак западњака изворима оријенталне патристике показао је колико су оптужбе против Православља да је постало музеј, мумификовано тело, у ствари неразумевање слабо обавештених или злонамерних научника..."²⁵⁾

Ти принципи су:

1. Духовност. Духовност је свесно опажање или доживљавање благодати Божије где духовни субјект поново задобија своје племство. То је суштински процес обожења. За Григорија Ниског/Григорије из Нисе, духовност претпоставља непрестано напредовање (епектаза) и успевање у бесконачној заједници са Богом. За Светог Јована Лествичника духовни живот јесте пењање по степеницама, при чему превазилазимо „замке“ које нас спутавају да задобијемо Бога. За Никодима Агиорита хришћанин се налази у „невидљивој борби“, са циљем да овлада својом сопственом етиком кроз расуђивање и тиховање. Сви велики подвижници сматрају да

22) Серије Викторевич Троицки, Изабрane студије из Црквеног права, Папистичке тежње код Грка, Београд 2008, 187 и даље.

23) Епископ Бачки др Иринеј каже да је политички запад прва етички и верски равнодушна цивилизација у грубом сукобу са хришћанством, *Печат*, 303/2014, 9. О поразу Запада, говори Старац Тадеј Витовнички, Мир и радост у духу светом -поуке, беседе, разговори, Београд 2011, 211. О томе да тзв. људска права не смеју да буду разлог да се присиљавају хришћани да непоштују Божје заповести, Р. Биговић, Људска права, у "Људска права у хришћанској традицији", приредио Р. Биговић, Београд 2009, 83.

24) Слободан И. Панов, Основ за развод духовног брака, Анали Правног факултета у Београду, Београд 2012/број 2, 182.

25) Павел Евдикимов, Православље, Београд 2009, 8,9. Они који мисле да је православље замрзнуто у прошлости, треба да размисле о херменаутичком богатству Православља, Питер Мекмајлор, Марија Ворожишчева, Социологија и Православље, у Могућности и домети социјалног учења Православља и Православне Цркве, приредили Драгољуб Б. Ђорђевић, Милош Јовановић, Београд 2010, 152.

је живот у Христу актуализација благодати крштења, или стална чежња за Богом, силом Духа Светога.²⁶⁾

Примарност, доминантност и јединост²⁷⁾ духовности. Божја искра је створила човека и свет. Оци православне духовности говоре о следећим степенима духовног живота:

- 1) Очишћење²⁸⁾ од страсти²⁹⁾ и стицање врлина. Страсти су не само одраз егоизма (зато што показују немоћ воље да се одвикне од слабости) и одсуства скрушености, него су и знак ирационалности, јер мењају смисао (логосност) ствари, употребљавајући их противно њиховој природи. Отварање према Богу могуће је само кад се воља ослободи од те страсне стварности. Страсти слабе дух, а бе-

---

26) Свети Василије Велики говори о три начина и узрока стварања: Отац је почетни узрок свега створенога, јер вољом Његовом све се ствара; Син је делотворни узрок, јер кроз Њега долази све што је створено; а Дух је освећујући узрок, јер кроз Њега твар долази до савршенства. Дух Свети учествује и у оваплоћењу Сина, који се родио по телу „од Духа Светога и Дјеве Марије“ (Мт. 1, 18, 30).

27) Какве су нам мисли, такав нам је живот. Дух је мислена сила која покреће материју, Старац Тадеј Витовнички, Мир и радост у духу светом -поуке, беседи, разговори, Београд 2011, 187.

28) На Аничковом мосту на Невском проспекту у Петровграду постоји скулптура Клота где коња обуздавају јахачи, постављена по наредби руског цара Николаја I: коњ је симбол човекове природе, инстинкта и страсти, а коњаник је човек који ту природу усмерава свешћу и вољом. Као што се страст усмерава разумом, тако се и разум подвргава духовности, Тамара Александровна Флоренска, *Свештена заједница, Хришћанска психологија брака, Символи брачног савеза*, у књизи *Да двоје буду једно, Православни брак и породица у савременом свету*, друго издање, књигу приредили Јован Србуљ и Владимиr Димитријевић, Библиотека Образ Светачки, Београд, 2007, 472. За време блокаде Лењинграда, скулптура је била закопана у Дворцу пионира и враћена након ослобођења I. Маја 1945. Постоји коњаник и коњи и пред нашом скупштином.

29) О беспристрашћу, о равнодушју према земаљском и о лакоћи лишавања светских задовољстава и о смирености, мислити о себи скромно, негордољубиво, Свети Јован Лествичник, Лествица, Манастир Хиландар, 2003, 219 и даље.

Нишчи духом или скрушени су најбољи умови. То је самосвест о свом ништавилу пред величанством Божјим. Њути је нишчи духом када је признао да је његово незнање бескрајно веће од његовог знања, Св. Владика Николај Велимировић, О Богу и људима, Београд, 2007, 90.

Афекти или страсти (грч. страст, страдање) јесу извор греха. Ми познајемо афекте као „слабости“, као неразумне тежње и грешна узбуђења. Бестрашће или чистота, отуд, јесу резултат човечне воље (не воље човека) да држи афекте у границама „разума“ природе, да слушањем Христа излечи страсне и неразумне нагоне воље. Аскеза (гр. вежбање, навика, подвиг) јесте ослобођење од страсти или уздицање душе. Аскеза је један од саставних елемената православне духовности и једнака је са активном философијом врлина. Аскетски подвиг јесте духовна борба да се поново досегне живот какав је био пре пада у грех, кад дух владаше над телом. То је промена правца духовног живота: „телесни човек“ умире да би се родио „духовни човек“ (1. Кор. 15, 42–53). Аскеза је стање у којем хришћанин чува неугасиви залог Светога Духа, којег је примио од благодати крштења, а ако се угасио, разгорева га. „Због тога, пак, и сам се трудим (вежбам, подвизавам) да имам чисту савјест свагда пред Богом и људима“ (Дела 24, 16), в. сајт православље.

страшће регенерише моћ духа и даје слободи подстрек за врлине.

- 2) Созерцавање божанских „логосности“ ствари, или усредсређење духа на Бога. Заустављање страсне маште која ограничава познање на чисто материјалну структуру света и тела, већ значи напредак. Контемплацијом, то јест продирањем духа иза материјалне површине света, присуство Божије постаје очигледније и делотворније.
- 3) Непосредно сједињење или стално доживљавање Бога, последњи стадијум обожења. Све ово у адској инверзији је видљиво у историјском реалитету сила које диктирају модерну збиљу.

У Црквеној догматици, *свет* је творевина Божија, средина у којој човек врши своју стваралачку, свештеничку и пророчку улогу. Исус Христос прави разлику између бити у *свету* и бити *од света*: „Од свијета нису, као ни ја што нисам од свијета“ (Јн. 17, 16). Црква стоји на граници *света*: с једне стране, она је присутна и делатна управо у *свету* („Не молим да их узмеш са свијета, него да их сачуваш од злога“, Јн. 17, 15); али с друге стране, Црква је екстериорна, независна од *света* који одбија Бога или стоји ван савеза са Њим. Став Цркве према *свету* потиче управо из њеног Светогајинског карактера. Она се објективно налази унутар заједнице са Богом док се свет, под утицајем „кнеза овога света“ (Јн. 14, 30), супротставља прихватању те заједнице. Црква не може, дакле, озаконити или освештати *свет* као такав, свет који се организује по сопственим аутономним законима, већ га позива да уђе у сферу благодати.

У есхатолошкој перспективи, свет – позван да прими облик Цркве у Тајни крштења – биће преображен у Царство Божије. Зато се хришћанин, знајући пут и динамику света, моли: „Нека дође благодат и нека прође овај свет“ (Дидахи 10, 5).³⁰⁾

Ове речи су практичне, језик живота и адекватне су теми која је амбивалентна синергија енергије духа и материје, конкретног и принципијелног, оовременог и оновременог/свевременог... О доминацији тј. јединости духовности сведочи и прагматик Черчил када покушава да скицира Русију: Русија је загонетка замотана у мистерију унутар тајне.³¹⁾ Како би то рекао Фјодор Иванович Гјутчев:

30) Слободан И. Панов, Световни и духовни брак у Србији, Београд, 2013, 293-295.

31) Deutsche Welle, 13.12.2013. године.

*Умом Россию не понять
Аришином общим не измерить
У ней особенная стать
В Россию можно только верить*

2. Саосећајност. За разлику од Аристотелове комутативне и дистрибутивне правде, Христова правда казана у причи о награди радницима у винограду јесте правда са извором и у саосећајности³². Саосећајност у невољама, одсуство моралне равнодушности према патњи је хришћанска врлина која се у световном наративу зове солидарност. Помоћ у решавању једне од основних потреба и претпоставки постојања и развоја јесте и енергетски сектор. Символ тог вектора енергије је и у лепој међузависности, сигурности екумене, безбедности сваког и свих и задовољство утемељено на лепој есхатологији морала.

У Цркви постоји једно правило: у нужном – слога, у неважном – слобода, у свему – љубав. Сергеј Радоњешки вели да нас спасава љубав и јединство.

3. Радост есхатолошка. Све што је божанско-лако је, говорио је Есхил. Ниско мудровање, како би рекао отац Тадеј, може да створи заблуду о доминацији рђавих, лордова таме. То је проблем теодицеје, тј. како се објашњава постојање зла када је Бог љубав и добро. Зло је корисно искушење и мера вере и провера прегнућа по Божјем закону. О теодицеји је расправљано и у Старом завету (разлог страдања праведника Јова), а о томе је писао и проф. Никола Милошевић (страдање вестфалки од варвара, иако су биле верне божијим правилима, по св. Августину, је објашњено тиме да су се погордиле у добру). Некада зло наведе на заблуду о донкихотовској борби за врлину, а некада ојача пламен правде и слободе. Моћници имају рок трајања: Академик Екмечић пише о домаћим моћницима да сада изгледају као закопано гробље, а какви су то некада орлови били³³.

Доста је сваком дану зла својега, каже отац Тадеј. Небринути јер је есхатолошка радост божја надлежност.³⁴ Апостол Павле вели: *Онај је слуга Господњи који неправду може трпети.*

4. Грех унијије. Све је Божја воља. Божја воља тражи и прегнуће верника. Унијија/чамотиња је грех. Мучеништво (марти-

32) Фридрих фон Хајек сматра да је за постојање либералног друштва нужно да се човек ослободи неких природних инстинката, између осталих и солидарности и саосећања, Јуриј Ј. Воробјовски, Западни пут у апокалипсу, Београд 2009, 242 и даље.

33) Милорад Екмечић, Дуго кретање између клања и орања, Историја Срба у Новом веку 1492-1992, Београд, 2011, 543.

34) Старац Тадеј Витовнички, Мир и радост у духу светом -поуке, беседе, разговори, Београд 2011, 175, 214.

рион) је и страдање и сведочење о снази Божје воље. Мука је извор вечне радости. Адам је у Рају изгубио веру, а праведник Јов и цар Лазар су на гнојишту историје утврдили веру.

Зло, невоље су, каже Николај, *састав живота* („Овај живот се не би могао замислити без трога: среће, несреће и смрти... Срећа је дар Божји, несрећа допуштење Божје, а смрт победа Божја... Стална срећа, без примесе несреће, постала би безбојна и досадна. Стална несрећа, без смрти учинила би овај живот паклом без излаза“), оно *не плаши* („Све воденице мељу у Божју корист... и Бог пробуђеним злом буди успавано добро“) *јер је под контролом Бога* („...Твоје страдање никада не може да пређе меру... Када лончар зна колико треба држати лонац у огњу да се испече а да не прсне, како не би Бог знао меру наших страдања?“), каже Николај).³⁵⁾

Жртва је услов добре бесконачности, темељ видовданске етике. Еванђеоска противречност гласи: мора се мрети за небеску правду да би се вечно живело. Богдан Жерајић, из нараштаја анђе-ла, пева: *Ко хоће да живи нек мре*. Земаљско се освећује небеским, пролазно вечним, а људско Божијим. Укрепљени у врлини, радно ревностни за подвиг, ужежени жељом за слободом.

Ваља имати упорност у тој борби попут Серафима Саровског који је хиљаду дана и хиљаду ноћи провео у непрестаном молитвеном подвигу.³⁶⁾ Није најбоље бити мукотрпник (рус. страстотерпец), светитељ који је мученички пострадао због непротивљења злу, а не због исповедања вере у Христа.³⁷⁾

У световној верзији пример безоблачног ентузијазма је пример руског песника Гумиљова који је Ани Ахматовој у једном дану донео десет букета цвећа. Другачије је финале маршала Петена који је био јунак у Првом светском рату и, због немања кондиције врлине, био издајник у Другом светском рату.

5. Теономија. Навели смо једну православну мисао да је аутономија слабашна, да је хетерономија ђаволска, а да је једино спасоносна теономија. У праву, посебно Грађанском, постоји, уз извесне лимите, врло снажно начело аутономије воље. У духовној верзији егзистенције, одрицање од своје воље и предавање вољи Бога је спасоносно. Спасоносно је поништење своје воље ради достизања пуноће благодети. Ми смо љубав раније дефинисали у духу овог мета-физичког супстрата. Љубав је радосна, целомудрена жртва, поништење ради богаћења своје личности, сиромашење

35) Слободан И. Панов, *Породично право*, четврто издање, Београд, 2013, 387.

36) Архимандрит Тихон (Шевкунов), *Несвети а свети*, Београд, 2012, 404.

37) Архимандрит Тихон (Шевкунов), *Несвети а свети*, Београд, 2012, 396.

својих жеља ради богаћења свог смисла. Теномија претпоставља епектазу. Епектаза (пружање, пењање) јесте учење које је разрадио Свети Григорије Ниски (у *Мојсијевом животу*, или *Расправи о усавршавању у врлини*), по коме душа, будући Богом привучена, јесте у непрестаном кретању ка вишим степенима пуноће благодати. То пењање јесте одушевљење Богом које, по Дионисију Ареопагиту, божански ерос упечаћује као динамички елеменат у човеково биће. Оно претпоставља стално ослобађање од страсти, духовно узрастање ка пуноћи Христовој (Еф. 4, 13).

Епектаза значи напредовање у врлини и делању, јер хришћанин никад не треба да се одриче онога што је добио, него треба да продужи оно што је започео. Баш због тога, хришћанин је, у том току усавршавања, стимулисан да тежи ка вишем: „А ревнујте за веће дарове. И показују вам још узвишенији пут“ (1. Кор. 12, 31). Гашење елана према Богу представља у исто време смањење енергија људске личности.

6. Суптилна дисциплина или дисциплинована суптилноост. Услов мудрости јесте и у захтеву за утврђењем чињеница које је стрпљиво, али је без доцње. И чињенице као материјални епифеномен истине је тешко сазнавати. На пример, тешко је прецизно квалификовати неке акварелне сфере између принципејелности, флексибилности, попустљивости и капитуланства. Тачна атрибуција чињеница није лак задатак. Чињенице и истина нису синоними: чињенице су конституенти истине, али је истина несводива само на чињенице. Истина је богатији појам: чињенице су материјалног кова, док је истина духовног карактера. Тешко је евидентирати материјалну архитектуру истине а камоли њено духовно биће. Успех обезбеђује Божија промисао.

7. Илузија изузетности. Адам је био у стању да може да не сагреси (non posse peccare), са изгледима да се уздигне до стања да не може да сагреси (posse non peccare).³⁸⁾ Човек (пост)модерне не да греша, већ радосно греша у болесној, тј. онколошкој хедонији.

Председник Русије, у ауторском тексту у Њујорк тајмсу, одбацио је став Обама о „америчкој изузетности“, рекавши да нас је „Бог све створио једнаким.“ Самотитулисање о изузетности није само нехришћански, тачније антихришћански чин, већ је и врло нетачан и још више неинтелигентан чин. Ваља чути Достојевског: *Смири се, горди човече.*

---

38) Митрополит Николај Хациниколау, „Полност и спасење човеково - особине полова пре и после пада првотворних“, Мушкарац и жена пред тајном тела - Православље и полност, Београд 2006, 601-608.

По Светим Оцима највеће од свих зала јесте понос. Гордост, по речима Св. Јована Лествичника, је мајка свих страсти, од којих су прве таштина и самооправдавање. Гордост је облик порицања Бога, страст која је застрашујућа, моћна и која се тешко лечи. Гордост се манифестује као хвалисавост, уображеност, арогантност, дрскост, тврдоглавост, самоважност, мегаломанија, амбициозност, самољубљивост, као сујета, похлепа, жеља за вођством. Такође, понос се манифестује као самозадовољство, безобразлук, непоштовање, отвореност, неосетљивост, контрадикторност, самовоља, непослушност, сарказам, тврдоглавост, понижење, перфекционизам и преосетљивост. Коначно, понос може довести до непокајања.

Ово је време позе врлине. Као што има разлике између *dosege*/учити и *doctus*/бити научен, постоји разлика и између врлине и говора о врлини³⁹⁾ или адског делања.⁴⁰⁾

8. Божија мера. Није човек мера ствари. Хуманизам, због свог моралног релативизма, је штетан, о чему је писао отац Јустин. „Вријеме земно и судбина људска два су образа највише лудости“, пева Његош. Два су временска круга. Пролазност која ничему не даје смисао и све уништава: као цвет, и дим, и јутарња роса... све сласти и славе овога живота су таштина и трулеж (као честитка неке годишњице "*неовисности*" *овисника*). И Вечност: време у коме нема смрти, време у коме нема времена. Говорећи у Цркви Александра Невског (подигнутој на месту где је био шатор-Црква руских добровољаца 1878. године), високопреосвештени подсећа да „Блажени прогнани правде ради, јер је Њихово царство небеско и подсећа да Бог није са многобројнима, него са праведнима и да Бог није у сили него у правди“.⁴¹⁾

Постоји и радост песимизма. Реализам песимизма поводом гасовода Јужни ток заснован је и на новим демократским, а посебно олимпијским, стандардима близу граница власника гаса и

39) О духовном стању хришћана в. Старац Тадеј Витовнички, Мир и радост у духу светом -поуке, беседе, разговори, Београд 2011, 168, 203.

40) О геостратешкој димензији, неефемерном сукобу интереса видети опширније Александар Дугин, Основи геополитике, књига 1 Геополитичка будућност Русије, Београд 2004; Александар Дугин, Геополитичка будућност Русије, књига 2 Просторно мислити, Београд 2004.

О оцени стања људских права у ЕУ в. Российский МИД осмелел в критике ЕС : Ситуация с защитой прав человека в ЕС далека от благополучия, констатирует МИД России "О ситуации с обеспечением прав человека в Европейском союзе", Правда, 16.1.2014. Врло користан документ јесте "Основи учења Руске Православне Цркве о достојанству, слободи и људским правима", у "Људска права у хришћанској традицији", приредио Р. Биговић, Београд 2009, 11-33.

41) Митрополит Амфилохије (Радовић), *Часни крст христов и Косовски завјет - предавања, есеји и беседе*, Београд-Цетиње 2011, 28 и даље, 197-201.

гасовода: чудеса да је опозиција власт, тј, да мења законе. Ово до сада невиђено чудо може да се деси само власницима дугих цеви и других експлозивних аргумената. Занимљиве су и оптужбе за злочине полиције која се креће уназад.

Да ли то изненађује?. Речима председника Русије Путина у Давосу: *Светска криза је изненађење као руска зима.*

Сибирска Лејди Магбет говори о неизбежности трагичне дијалектике неморала, преваре, убистава и бесмисла, некорисности плодова зла. Сва садашња историјска неизвесност је већ извесна и у лепој књижевности.

Дакле, Уговор о јужном току се неће извршити, а Русија неће бити на губитку.

Ако заслужи, Русији је довољан један савезник⁴²⁾.

Спас је у тежњи ка радосној есхатологији, а не у слабости према, не болесној, већ онколошкој хедонији. Апостол Павле вели да се не владамо према веку јер како ће вечно са пролазним. Руски публициста Седов подсећа да је Ватикан дао благослов Хитлеру пред Курдску битку, па то није помогло. Ето колико је Ватикан имао дивизија.

ЗАКЉУЧАК

Предмет рада јесте анализа правних и мета-правних аспеката Уговора о јужном току. Руски енергетски сектор са „елементом иностраности“ има три магистрална вектора, а, према мишљењу аутора, јужни ток није превасходан ни економски ни стратешки. Рад има три аспекта анализе:

1. правни (захтев ЕУ за ревизијом потписаних уговора о јужном току је правно врло занимљив: сви грађанскоправни механизми промене уговора, попут новације, установе *rebus sic stantibus*, раскида уговора нису релевантни у конкретној правно-чињеничној ситуацији; захтев за ревизијом од стране надуговорне стране врши се редефиниција вековне формуле о уговору тако да у време демократуре уговор постаје кондиционални извор права и дужности, тј. уговор је у стању пенденције док га не одобрим моћни самозвани вануговорни или надуговорни субјект)

---

42) Лепота православне литургије у цркви Света Софија у Цариграду уверила је Русе, изасланике Владимира, у истинитост православља. Серафим Саровски говорио је својим ученицима: *Не бојте се ничега. Бог је са нама, Димитрије Оболенски, Роберт Оги, Историја Русије, Београд 2003, 338,339.*

2. опис злодуха времена и евиденцију тзв. блатњавих факата постмодерне која дедукцијом исходи у закључку о извесности нереализације уговора о јужном току
3. аспект спасоносног финала условљеног верношћу принципима православне вере.

Аутор сматра да је извесно да престације из Уговора о јужном току неће бити извршене вољом једне уговорне стране и да друга уговорна страна - Русија због тога неће бити губитник.

ЛИТЕРАТУРА

- С. Перовић, *Облигационо право*, Београд, 1980,
Оливер Антић, *Облигационо право*, Београд, 2009,
Милорад Екмечић, *Дуго кретање између клања и орања, Историја Срба у Новом веку 1492-1992*, Београд, 2011,
Коста Чавошки, „Акратија Уставног суда“, *Печат - лист слободне Србије* од 20.1.2011.
Сергеј Викторович Троицки, *Црквено право*, Београд, 2011,
Серије Викторович Троицки, *Изабране студије из Црквеног права, Папистичке тежње код Грка*, Београд 2008,
Желько Симић, *Матија – ровачка онтологија и пост-постмодернизам*, Просвета, Београд, 2012,
Желько Симић, *Преображаји тоталитарне свести, пролегомена за социологију сазнања*, Културно-просветна заједница Београда, Београд, 2006,
Желько Симић, *Уликс-пост-постмодерна, филозофија егзистенције нестајућег субјекта*, Београд, 2012,
Слободан И. Панов, *ИЛЛЮЗИЈА ГУМАНИЗМА*, Сборник материјала V (XII) Међународној научној конференцији "Правовое образование - Гражданское общество - Справедливое государство", Кемерово, Россия, 2011 года.
Слободан И. Панов, „Васпитање и Услужно право“, Зборник радова *Право и услуге*, уредник проф. др Миодраг Мићовић, Крагујевац, 2012
Слободан И. Панов, „Основ за развод духовног брака“, *Анали Правног факултета у Београду*, Београд 2012/број 2,
Слободан И. Панов, *Духовни и световни брак у Србији*, Београд, 2013,
Слободан И. Панов, *Породично право*, четврто издање, Београд, 2013
О. Станковић, В. Водинелић, *Увод у грађанско право*, Београд, 1995,
Ј. Радишић, *Облигационо право*, Београд 2004,
Николај Берђајев, *Судбина човека у савременом свету*, Београд 2006,
Павел Евдикимов, *Православље*, Београд 2009,
Јуриј Ј. Воробјовски, *Западни пут у апокалипсу*, Београд 2009,
Р. Биговић, „Људска права“, у *Људска права у хришћанској традицији*, приредио Р. Биговић, Београд 2009,
Владан Перишић, „Тумачење људских права у светлу отаца Цркве“, у *Људска права у хришћанској традицији*, приредио Р. Биговић, Београд 2009,

- Преподобни старац Макарије Оптински, *Речник спасења*, Београд, 2007
Свети Јован Лествичник, *Лествица*, Манастир Хиландар, 2003
Св. Владика Николај Велимировић, *О Богу и људима*, Београд, 2007
Владика Николај, *Мисли о добру и злу*, Петровград, 2002
Старац Тадеј Витовнички, *Мир и радост у духу светом -поуке, беседе, разговори*, Београд 2011,
Митрополит Амфилохије (Радовић), *Часни крст христов и Косовски завјет* - предавања, есеји и беседе, Београд-Цетиње 2011,
Архимандрит Тихон (Шевкунов), *Несвети а свети*, Београд, 2012,
Тамара Александровна Флоренска, „Свештена заједница, Хришћанска психологија брака, Символи брачног савеза“, у књизи *Да двоје буду једно, Православни брак и породица у савременом свету*, друго издање, књигу приредили Јован Србуљ и Владимир Димитријевић, Библиотека Образ Светачки, Београд, 2007,
Димитрије Оболенски, Роберт Оти, *Историја Русије*, Београд 2003,
Александар Дугин, *Основи геополитике, књига 1 Геополитичка будућност Русије*, Београд 2004;
Александар Дугин, *Геополитичка будућност Русије, књига 2 Просторно мислити*, Београд 2004,
Данило Золо, *Ко каже хуманост...рат, право и глобални поредак*, Београд, 2012,
Питер Мекмајлор, Марија Ворожишчева, „Социологија и Православље“, у *Могућности и домети социјалног учења Православља и Православне Цркве*, приредили Драгољуб Б. Ђорђевић, Милош Јовановић, Београд 2010,
Ниче, *Освит*, Рад, Београд, 1979.

Slobodan I. Panov

THE SOUTH STREAM – A „DETAIL“ OF CIVILIZATION

Resume

The object of this paper is an analysis of the legal and meta-legal aspects of the South Stream Agreement. Russian energy sector with a "foreign element" includes three main vectors and, according to the author, the South Stream is not primary both economically and strategically. This paper consists of three aspects of analysis:

– Legal (EU request for the revision of agreements signed on South Stream is legally very interesting: all civil law mechanisms of agreement amendment, such as novation, institutions like rebus sic stantibus, agreement termination - are not relevant to a particular legal and factual situation; the redefinition of the centuries-old formula of the agreement shall be done by the request for revision by the third parties so that in the time of demoncratura agreement is a conditional source of exercising rights and obligations, i.e. agreement is in suspensive condi-

tion until it is approved by the mighty self-proclaimed non-contractual or third party subject).

– A description of time demons and record of so called “muddy facts” of postmodernism which by deduction makes a conclusion about the certainty of non-fulfillment of the South Stream Agreement.

– The aspect of the saving finale determined by fidelity to the principles of the Orthodox faith.

The author believes that it is probable that the contractual obligations of the South Stream Agreement shall not be enforced by the will of one Contracting Party and that the other party - Russia shall not be a loser as a result of that.

Keywords: *South Stream; Security, Law, Politics*

---

* Овај рад је примљен 1. априла 2014. године, а прихваћен за штампу на састанку редакције 25. априла 2014. године.